

Uplynul rok od ničivých povodní

15.9.2025 - | Povodí Moravy

V září 2024 postihla téměř celé území povodí Moravy a povodí Odry extrémní povodeň, místy překonávající úroveň pětisetleté vody. Na území povodí Moravy byly zasaženy především oblasti podél vodních toků odvádějících vodu z Jeseníků, kde působily značné škody. V jiných částech povodí Moravy nebyly škody tak rozsáhlé, a to zejména díky efektivnímu fungování vodních nádrží. Po roce od odeznění povodňové situace jsou vodní toky a vodní díla ve správě Povodí Moravy zabezpečeny, je zajištěna opětovná průtočnost toků a stabilita příbřežní infrastruktury. V současné době se podnik Povodí Moravy plně soustředí na přípravu a realizaci definitivního odstranění povodňových škod. V úzké spolupráci s obcemi a dalšími institucemi je aktuálně v rámci celého území v přípravě či stavební realizaci celkem 108 akcí na odstranění povodňových škod.

Předpovědní modely

Bez rychlé a adekvátní reakce na zářijovou extrémní povodeň by ztráty na majetku i životech byly mnohem větší. K celkově úspěšnému zvládnutí skutečně katastrofické povodně značnou měrou přispěl svými kvalitními a včasnými výstrahami Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ). Již 10. září byly k dispozici indikativní informace, že lze očekávat vysoké srážkové úhrny, které mohou na některých místech překročit v souhrnu za několik hodin i 100 mm. Ve středu 11. září pak byla vydána již upřesněná výstraha na extrémní srážky a na riziko povodní, a to pro celé území povodí Moravy.

Meteorologická situace

Srážky byly způsobeny tlakovou níží Boris, která se kvůli silnému jihovýchodnímu proudění přesouvala do oblasti střední a východní Evropy ze severní Itálie. Stejně jako během povodňové epizody v roce 1997 nastala neobvyklá situace, při které byla tlaková níže zablokována ve svém severovýchodním postupu dvěma oblastmi vysokého tlaku vzduchu, což znamenalo dlouhodobé setrvání středu tlakové níže nad jihovýchodním Polskem. Výsledkem byly velmi intenzivní a dlouhotrvající srážky zejména v oblasti severní Moravy a Slezska.

Sumy srážek výrazně ovlivnil i silný vítr, který umocnil návětrný efekt na českých horách. Zejména na návětrích Jeseníků byly zaznamenány vůbec nejvyšší úhrny srážek za období od čtvrtka 12. 9. do pondělí 16. 9., a to i přes 400 mm, ojediněle dokonce přes 500 mm. Měsíční úhrn srážek v září dosáhl nejvyšší hodnoty zářijového srážkového úhrnu a byl dokonce druhý nejvyšší zaznamenaný měsíční úhrn srážek na území ČR v období od roku 1961. V rámci povodí Moravy byly nejvyšší srážkové úhrny za období od 12. 9. do 16. 9. 2024 zaznamenány na měřicích stanicích v Jeseníkách (Staré Město pod Sněžníkem 429,3 mm, Dolní Morava 279,2 mm). Na mnoha dalších místech v celé ploše povodí překročily srážkové úhrny ve sledovaném období hodnotu 200 mm. Na stanici ČHMÚ Loučná nad Desnou, Švýcarská, byl naměřen 14. 9. 2024 denní úhrn srážek 386 mm, což představuje historicky nejvyšší naměřenou hodnotu na území celé České republiky (byl překonán rekord z 29. 7. 1897).

Hydrologická situace

I přes nízkou nasycenost povodí před povodní se extrémní srážky projeví v podobě velmi rychlých vzestupů hladin ve vodních tocích, kdy byl již v sobotu 14. 9. na 41 profilech dosažen 3. stupeň povodňové aktivity. V průběhu celé povodňové epizody byl 3. stupeň povodňové aktivity (ohrožení)

dosažen v rámci povodí Moravy celkem na 63 profilech. Extrémní povodeň, tedy povodeň dosahující úrovně Q50 a vyšší, byla dosažena celkem na 12 profilech na vodních tocích.

Z pohledu následků lze bezesporu hodnotit toky odvodňující Jeseníky jako nejvíce zasažené, zejména horní tok řeky Moravy, Krupou, Brannou a Desnou. Specifikem toků odvodňujících pohoří Jeseníky je jejich bystřinný charakter. Dno těchto toků je skalnaté a balvanité, což má za následek v kombinaci s extrémně vysokými rychlostmi proudění ničivé dopady povodní, které se svým charakterem odlišují od ostatních toků. S ohledem na extrémní charakter povodně byla významně překročena návrhová kapacita úprav koryt toků a protipovodňových opatření. Došlo k významnému poškození komunikací a inženýrských sítí.

Vliv nádrží

Specifikem povodňové epizody byla včasná předpověď a na ni navazující výstraha ČHMÚ. Povodí Moravy na tuto výstrahu reagovalo sérií opatření, která měla za cíl připravit se v co největší míře na očekávanou povodňovou situaci. Jako zcela zásadní opatření se ukázalo předpouštění významných vodních nádrží, které bylo zahájeno již 10. září. V pátek 13. září, kdy se již začaly plně projevovat zvýšené průtoky na vodních tocích, činil volný objem ve významných vodních nádržích celkem 169 mil. m³.

Před nástupem povodně tak byla výrazně příznivější situace v dílčím povodí Dyje, ve kterém je k dispozici Dyjsko-Svratecká soustava vodních nádrží. V dílčím povodí řeky Moravy naopak nejsou významné vodní nádrže, jejichž protipovodňový efekt by přesahoval lokální měřítko. Tento předpoklad se plně projevil při následném průběhu povodně.

Vliv na snížení povodňových průtoků na Svatce měla vodní díla Vír a Brno. Na obou vodních dílech byly před příchodem povodně na základě předpovědi ČHMÚ řízeně snižovány hladiny pro vytvoření dostatečného objemu pro zachycení povodně. Vodní dílo Vír transformovalo 50-ti letou povodeň na cca 5-ti letou. Vodní dílo Brno snížilo kulminační přítok z 96 m³/s na 60 m³/s. Tento účinek byl zásadní pro obce v povodí řeky Svatky, a to včetně Brna či Židlochovic.

Stejný účinek prokázala také vodní nádrž Vranov na řece Dyji. Díky předpuštění zásobního prostoru měla před příchodem povodně celkem 50 mil. m³ volného prostoru, což představuje téměř 40 % celého objemu nádrže. Během 38 hodin stoupl přítok do nádrže Vranov z 20 m³/s až na kulminační hodnotu více než 460 m³/s, do toku pod nádrží však odtékalo v maximu jen 220 m³/s. Tento účinek byl stěžejní pro celou oblast pod nádrží až k nádrži Nové Mlýny.

Protipovodňová opatření

Významným rozdílem v porovnání se stavem při povodni roku 1997 byla také skutečnost, že na řadě povodní ohrožených míst byla vybudována protipovodňová opatření (PPO).

Návrhové parametry u některých staveb protipovodňové ochrany sice byly významně překročeny, i přesto však významně napomohly ke zmírnění škod způsobených povodní. K překročení návrhových parametrů protipovodňových opatření došlo na horním toku řeky Moravy – zde povodeň překročila hodnotu pětisetleté vody (Q_{500}) a byly tak překročeny návrhové parametry protipovodňových opatření v Hanušovicích, Bohutíně, Rudě nad Moravou či Raškově. Na řece Desné osvědčila svůj význam protipovodňová opatření, která byla dokončena v roce 2021 obcí Rapotín ve spolupráci s obcemi Vikýřovice, Petrov nad Desnou a Povodím Moravy. PPO obcí Postřelmov, Lesnice, Leština, Zvole, Bohuslavice, Lukavice, Moravičany a Střeň, vybudovaná po povodni 1997, splnila svůj účel. K ochraně statutárního města Olomouc výrazně přispěly doposud vybudované etapy protipovodňových opatření. Obdobně zafungovala další protipovodňová opatření vybudovaná v posledních letech

například na Bečvě či Olšavě.

Záříjové povodně způsobily státnímu podniku Povodí Moravy škody ve výši 2,99 miliardy korun. Poškozena byla koryta vodních toků i konstrukce vodních děl, jako jsou jezy či protipovodňové hráze. Největší škody způsobila povodeň na Šumpersku, kde prvotní odhady převyšují 2 mld. Kč. Škody byly mapovány po dílčích úsecích na jednotlivých vodních tocích, které se budou postupně v následujících letech opravovat nebo rekonstruovat. Postup při odstraňování povodňových škod je a nadále bude koordinován se zástupci samospráv, správců dopravní a technické infrastruktury a také příslušnými orgány veřejné správy. Opravy potrvají nejméně do roku 2030.

Zabezpečovací práce

Bezprostředně po povodni začal státní podnik Povodí Moravy provádět zabezpečovací práce v korytech vodních toků a jejich okolí, aby zajistil opětovnou průtočnost toků a stabilitu příbřežní infrastruktury. *„Zabezpečovací práce jsou zcela dokončeny a konečná výše vynaložených nákladů na jejich realizaci dosáhla částky 150 mil. Kč. Bezodkladná realizace těchto prací byla zásadní pro fungování obcí, které na ně mohou navázat dalšími opravami či investicemi,“* říká generální ředitel Povodí Moravy David Fína.

Odstraňování povodňových škod

Povodí Moravy se v současné době již plně soustředí na přípravu a realizaci definitivního odstranění povodňových škod. *„Projektová příprava jednotlivých stavebních akcí započala bezprostředně po povodni. Díky tomu jsme v současné době byli schopni stavebně zahájit již 27 akcí a u dalších 17 máme dokončený projekt a již probíhá výběr zhotovitele stavby. Zbývající akce jsou pak v různé fázi příprav,“* popisuje aktuální stav oprav Fína. V realizaci je nyní například oprava poškozené hráze Březnice u Kněžpole, oprava hráze řeky Svitavy v Letovicích či rekonstrukce jezu Šargoun.

V místech, která vyžadují složitější a nákladnější řešení, budou stavební práce zahajovány v návaznosti na dokončení projektové přípravy a zajištění potřebných povolení. *„Především v nejvíce postižených územích na horním toku Moravy, Branné, Krupé nebo Desné je potřeba pečlivě vyhodnotit celý průběh povodně a jejich účinků, popř. i zkušenosti z předchozích povodňových stavů a navrhnout adekvátní kombinaci odolných opatření jak přímo v obcích, tak také v navazujících nebo rizikových částech mimo obce,“* dodává Fína.

Projektová příprava probíhá od počátku v úzké spolupráci s dotčenými obcemi a Olomouckým krajem. *„Po povodni bylo nejdůležitější co nejdříve zajistit základní stabilitu toků a jejich okolí. V rámci zabezpečovacích prací to Povodí Moravy zvládlo velice rychle. Nyní se koordinovaně s Povodím Moravy věnujeme předprojektční a projekční přípravě, ve které počítáme s tím, že bude v některých místech posuzována možnost jiného technického řešení protipovodňové ochrany,“* říká Miroslav Adámek, koordinátor Olomouckého kraje pro oblast pomoci a obnovy zaplavených oblastí.

„Do obnovy poškozeného území budeme muset v dalších letech investovat miliardy korun. Stovky miliónů už kraj na odstraňování následků povodní uvolnil. Díky společnému úsilí se podařilo zefektivnit nastavení státních dotací a upravit podmínky jejich čerpání tak, aby na ně dosáhlo více lidí, kteří byli velkou vodou zasaženi,“ uvedl Ladislav Okleštěk, hejtman Olomouckého kraje.

Budování dalších prvků protipovodňové ochrany

Vedle odstraňování povodňových škod musí být nadále prioritou realizace protipovodňových opatření v městech a obcích, která doposud nemají zajištěnou dostatečnou úroveň protipovodňové ochrany.

Povodí Moravy řeší návrhy protipovodňových opatření koncepčně v rámci ucelených dílčích povodí, aby ochranou části území zároveň nedošlo ke zhoršení odtokových poměrů v jiné části povodí. Tyto koncepční dokumenty slouží zejména pro rozhodování chráněných subjektů, tedy měst a obcí, v jejichž kompetenci je zajištění protipovodňové ochrany. Koncepční návrhy by měly v ideálním případě obsahovat vyváženou kombinaci technických a přírodě blízkých opatření, jak na samotných vodních tocích, tak v ploše povodí. Typ opatření a jejich kombinace vždy vyplývá z charakteru území, jeho limitů a také dynamiky povodňových průtoků. Je třeba vnímat, že zejména v silně urbanizovaných územích není možné zcela ponechat toky přirozenému vývoji. *„Žádné přírodě blízké opatření v ploše povodí, jako jsou například zatravnění nebo zalesnění, není schopno zabránit extrémním povodním jako byly ty z roku 1997 či 2024 a v řadě případů je již nedokáže ani významně zmírnit. Chránit občany a jejich majetky je nutné na ten nejhorší scénář, tedy i pro období, kdy vegetace nefunguje, půda je zmrzlá, nebo nasáklá po předešlých srážkách. Jako krajně nešťastné a zavádějící proto vnímám některé názory prezentované v médiích, že je realizace protipovodňových opatření zbytečná a ochranu před povodněmi i suchem zajistí obnova retenčních funkcí krajiny. Naštěstí v dnešní době většina odborné veřejnosti z řad nejen vodo hospodářů, ale i ekologů, přistupuje k řešení této problematiky konstruktivně,“* dodává Fína.

Povodí Moravy v současné době v úzké spolupráci s obcemi realizuje či připravuje řadu dalších protipovodňových opatření. Na řece Desné byla zahájena další etapa PPO obcí Rapotín a Vikýřovice, před zahájením jsou pak další opatření v rámci koncepce ochrany Pobečví v Lipníku nad Bečvou a v Prosenicích. V Olomouci pokračují práce na stavbě IV .A etapy protipovodňových opatření, která zajistí ochranu jižní zástavby města Olomouc. Současně jsou ve spolupráci s Magistrátem města Olomouc připravovány další etapy protipovodňové ochrany. Na začátku příštího roku bude dokončena projektová dokumentace protipovodňové ochrany Troubek.

Povodeň nám opět ukázala, jak zásadní jsou protipovodňová opatření a jak nezbytné je mít dobře fungující systém ochrany před přírodními katastrofami.

<https://www.pmo.cz/cz/media/tiskove-zpravy/uplynul-rok-od-nicivych-povodni>